UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu'nun (S-UPPS-P) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi

Turkish adaptation and psychometric properties of the short UPPS-P Impulsive Behavior Scale (S-UPPS-P)

Sabina Huseynbalayeva[1], Tugce Taskiran[1,2], Derya Durusu Emek Savas[2]
[1]Doktora Ogrencisi, Dokuz Eylul Universitesi, Sosyal Bilimler Enstitusu, Psikoloji Anabilim Dali, Izmir, Turkiye
https://orcid.org/0000-0001-6860-0174-https://orcid.org/0000-0002-7816-529X
[2]Aras. Gor., [3]Doç. Dr., Dokuz Eylul Universitesi, Edebiyat Fakultesi, Psikoloji Bolumu, Deneysel Psikoloji Anabilim Dali, Izmir, Turkiye
https://orcid.org/0000-0001-7042-697X

Amaç: Bu çalışmada, dürtüselliğin beş temel boyutunu (olumsuz sıkışıklık, tasarlama eksikliği, sebatsızlık, heyecan arayışı ve olumlu sıkışıklık) değerlendiren UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu'nun (S-UPPS-P) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin Türkiye yetişkin örnekleminde incelenmesi amaçlanmıştır. **Yöntem:** Araştırma, 18-48 yaş aralığında 304 yetişkin katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Uyarlama süreci çeviri, geri çeviri ve dil eşdeğerliği adımlarını içermiştir. Yapı geçerliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleriyle değerlendirilmiş; ayırt edici ve ölçüt geçerliği ise Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu, Kısa Heyecan Arayışı Ölçeği ve günlük yaşamda dürtüsel davranışlara ilişkin maddelerle test edilmiştir. Güvenirlik analizleri iç tutarlılık ve testi yarıya bölme yöntemleriyle yapılmıştır. **Bulgular:** Elde edilen beş faktörlü yapı, ölçeğin orijinal yapısıyla örtüşmüş ve doğrulayıcı faktör analizinde yüksek düzeyde uyum indeksleri sağlamıştır (x^2/sd = 2.40, RMSEA =.07, CFI =.92). Ölçeğin toplam iç tutarlılığı (α=.85) yüksek düzeyde bulunmuştur. S-UPPS-P puanları, dürtüsel davranışlarla ilişkili yaşam alışkanlıklarıyla anlamlı şekilde ilişkilidir. Ayrıca, Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11 Kısa Formu ve Kısa Heyecan Arayışı Ölçeği ile kurulan korelasyonlar ölçüt geçerliğini desteklemiştir. **Sonuç:** S-UPPS-P'nin Türkçe formu, yetişkin örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak değerlendirilmiş; özellikle pozitif acelecilik boyutunun da dahil edilmesiyle, çok boyutlu dürtüsellik değerlendirmesinde kapsamlı ve pratik bir alternatif sunmuştur. Ölçeğin kısa yapısı, araştırma ve klinik uygulamalarda kullanım kolaylığı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dürtüsellik, Ölçek Uyarlama, Geçerlik, Güvenirlik, UPPS-P, S-UPPS-P

Objective: This study aimed to adapt the Short UPPS-P Impulsive Behavior Scale (S-UPPS-P), which assesses five core dimensions of impulsivity (negative urgency, lack of premeditation, lack of perseverance, sensation seeking, and positive urgency), into Turkish and to evaluate its psychometric properties in a Turkish adult sample. **Method:** The study was conducted with 304 adult participants aged 18–48. The adaptation process followed standard procedures, including translation, back-translation, and assessment of linguistic equivalence. Construct validity was examined using exploratory and confirmatory factor analyses. Discriminant and criterion validity were assessed using the Barratt Impulsiveness Scale-11 Short Form, the Brief Sensation Seeking Scale, and items evaluating impulsive behaviors in daily life. Reliability was evaluated via internal consistency and split-half methods. **Results:** The five-factor structure of the S-UPPS-P was consistent with the original version and demonstrated excellent model fit in confirmatory factor analysis (x^2/df = 2.40, RMSEA =.07, CFI =.92). The scale showed high internal consistency (α=.85). S-UPPS-P scores were significantly associated with everyday impulsive behavior patterns, and correlations with the Barratt Impulsiveness Scale and the Brief Sensation Seeking Scale supported criterion validity. **Discussion:** The Turkish version of the S-UPPS-P was found to be a valid and reliable tool for assessing multidimensional impulsivity in adults. By including the positive urgency dimension and offering a brief format, the scale provides a comprehensive yet time-efficient option for use in both research and clinical settings.

Key Words: Impulsivity, Scale Adaptation, Validity, Reliability, UPPS-P, S-UPPS-P

DOI: 10.5505/kpd.2025.82356

Cite this article as: Huseynbalayeva S, Taskiran T, Emek Savas DD. Turkish adaptation and psychometric properties of the short UPPS-P Impulsive Behavior Scale (S-UPPS-P). Turkish J Clin Psych 2025; 28: 342-351

The arrival date of article: 07.04.2025, **Acceptance date publication:** 16.08.2025

Turkish J Clinical Psychiatry 2025;28: 342-351

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial NonDerivatives International License

GİRİŞ

Dürtüsellik, bireyin davranı larını planlamadan, sonuçlarını öngörmeden ve potansiyel riskleri dikkate almadan hareket etme e ilimi olarak tanımlanan çok boyutlu bir yapıdır (1,2). Günlük ya amda uyumsuz kararlar alınmasına yol açabilece i gibi, madde kullanım bozuklukları, dikkat eksikli i ve hiperaktivite bozuklu u (DEHB) ve yeme bozuklukları gibi çe itli psikiyat-rik hastalıklarda önemli bir rol oynadı ı bildirilmektedir (3,4,5). Dürtüsellik, yalnızca psikiyatrik bozukluklarla de il, günlük ya amda görülen birçok davranı örüntüsüyle de ili kilidir. Yemek yerken kontrol kaybı, alı veri te plansızlık, plan yapamama veya planlara uyamama gibi davranı ların bireyin dürtüsellik düzeyiyle ba lantılı olabilece i öne sürülmektedir (6,7). Ayrıca dürtüsellik; saldırganlık, anksiyete, depres-yon, akademik ba arı dü ü ü ve risk alma gibi davranı larla da ili kilendirilmektedir (8). Dürtüselli in günlük ya ama yansımaları ve psikopatolojiler ile ili kisi göz önüne alındı ında, anla ılması ve do ru ölçülmesi önem ta ımaktadır (9). Dürtüsellik ölçümünde sıklıkla davranı sal görevler (Örn; go-no go görevi (10); balon analog risk görevi (11)) ve öz-bildirim ölçekleri (Örn; Barratt Dürtüsellik Ölçe i (12); UPPS-P Dürtüsel Davranı Ölçe i (13)) kullanılmaktadır. Literatürde dürtüselli in tek bir faktör olarak ele alınmasının yetersiz oldu u gösterilmi olup, bu kavramın çok boyutlu bir yapı oldu u konusunda görü birli i bulunmaktadır (4). Bununla birlikte, bu boyutların kesin tanımları ve sayıları konusunda farklı görü ler mevcuttur. Farklı ara tırmacılar tarafından yapılan tanımların ve geli tirilen ölçeklerin kavramsal ayrımları nedeniyle dürtüselli in de erlendirilmesi ve çalı malar arası kar ıla tırmalar yapılması güçle mektedir (14,15,16).

Whiteside ve Lynam (3), dürtüselli in ölçümüne yönelik da ınık yapıdaki ölçekleri analiz ederek UPPS Dürtüsel Davranı Ölçe i'ni geli tirmi tir. Ölçe in ismi dürtüselli in dört yönünü temsil eden ngilizce kavramların (Urgency, Premeditation, Perseverance, Sensation seeking; UPPS) ba harflerinden olu maktadır. Bu yakla ım dürtüselli i geni bir davranı ve belirti yelpazesini kapsayan bir yapı olarak kavramsalla tırır (4). Modelde yer alan olumsuz sıkı ıklık (negative urgency), bireyin olumsuz duygular etkisi altında dü ünmeden hareket etme e ilimini yansıtır. Tasarlama eksikli i (lack of premeditation), bireyin eylemlerinin sonuçlarını önceden dü ünme e iliminin dü ük olmasını belirtirken; sebatsızlık (lack of perseverance), uzun vadeli ve sıkıcı görevleri sürdürmedeki zorlukları ifade eder. Heyecan arayı ı (sensation seeking) ise yeni ve heyecan verici deneyimlere yönelik arayı e ilimini yansıtır. Whiteside ve Lynam (3) tarafından olu turulan model, ba langıçta yalnızca olumsuz duygulanımla ili kili dürtüselli i kapsamaktaydı. Cyders ve di erleri (17), dürtüselli in yalnızca olumsuz duygulanım ile ili kili olmadı ını, olumlu duygulanım ko ullarında da ortaya çıkabilece ini ortaya koyarak mevcut dürtüsellik modeline "olumlu sıkı ıklık" boyutunu eklemi ve dürtüsellik be boyutla tanımlanmı tır. Bu kuramsal geni letme sonrasında, Lynam ve di erleri (13) tarafından bu be boyutlu yapı temel alınarak 59 maddelik UPPS-P Dürtüsel Davranı Ölçe i geli tirilmi tir. Olumlu sıkı ıklık, olumlu duygular altındayken dü ünmeden hareket etme e ilimini ifade etmektedir. Ara tırmalar, UPPS-P'nin be boyutunun birbirine farklı düzeylerde ba lı oldu unu, en güçlü ili kinin "olumsuz sıkı ıklık" ve "olumlu sıkı ıklık" arasında bulundu unu göstermektedir (18, 19, 20). Öte yandan, heyecan arayı ının di er boyutlarla ili kisi görece daha zayıf bulunmu tur. Farklı ülkelerde yapılan artan sayıda çalı ma, UPPS-P modelinin güçlü ve tutarlı bir faktör yapısına sahip oldu unu ortaya koymaktadır (8, 18,19,20).

UPPS-P en kapsayıcı dürtüsellik ölçümlerinden biridir; ancak 59 maddeden olu ması nedeniyle uzun sürmekte ve bu durum, özellikle dikkat süreleri kısa olan bireyler, gençler ve belirli klinik gruplar için kullanımında önemli bir dezavantaj olu turmaktadır (8). Bu nedenle, ölçe in daha kısa versiyonları geli tirilmi olup, bunlar arasında Billieux ve di erleri (21) tarafından olu turulan Fransızca 20 maddelik UPPS-P kısa versiyon (Short UPPS-P; S-UPPS-P) ve Cyders ve di erleri (22) tarafından geli tirilen ngilizce kısa versiyon öne çıkmaktadır. S-UPPS-P, dürtüselli in be temel boyutunu de erlendiren kısa ve zaman tasarrufu sa layan bir form olup, UPPS-P ile benzer psikometrik özellikler göstermektedir (21). Son yıllarda S-UPPS-P ölçe inin Almanca (18), Japonca (23), Çince (24) ve Portekizce (8) gibi çe itli dillerde uyarlaması yapılmı tır. Dürtüselli in katılımcıların sosyodemografik özelliklerinden etkilenebilece i (25,26) ve farklı kültürel ba lamlar içinde dürtüselli in farklı boyutlarının öne çıkabilece i belirtilmektedir (8).

UPPS Dürtüsel Davranı Ölçe i'nin orijinal uzun formu (3), Türkçeye Yargıç ve di erleri (27)

tarafından psikiyatri hastalarında kullanılmak üzere uyarlanmı tır. Ancak bu uyarlama, dört boyutlu modeli temel almakta, güncellenmi be boyutlu yapıyı içermemektedir. Daha yakın zamanda, Eray ve di erleri (28) S-UPPS-P'nin geçerlik ve güvenirli ini 11–18 ya arası ergenlerde incelemi ve bu kısa formun DEHB tanılı bireylerde dürtüselli in farklı boyutlarını ayırt edebildi ini göstermi tir. Ancak, bu çalı ma yalnızca ergen popülasyona odaklanmı tır ve yeti kin popülasyonda UPPS-P Dürtüsellik Ölçe i Kısa Formu'nun (21) geçerlik ve güvenirli i henüz de erlendirilmemi tir. Ek olarak, yeti kinler için geli tirilen bir ölçe in yeti kinlerde kullanımı için uygun örneklemle test edilmesi gerekmektedir. Mevcut çalı manın amacı, UPPS-P Dürtüsel Davranı Ölçe i Kısa Formu'nun (S-UPPS-P) (21) Türkiye yeti kin popülasyonuna uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Bu do rultuda, S-UPPS-P'nin Türkçe formunun, ara tırma ve klinik kullanımlarda geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak literatüre kazandırılması hedeflenmektedir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Ara tırmada gerekli minimum örneklem büyüklü ü, G*Power 3.1 yazılımı kullanılarak yapılan güç analizi ile belirlenmi tir. %95 güven düzeyi, .05 anlamlılık düzeyi ve .30 orta etki büyüklü ü (Cohen's f) varsayımıyla yapılan hesaplamaya göre, en az 143 katılımcının yeterli olaca ı belirlenmi tir. Çalı manın örneklemini Türkiye'nin farklı illerinden, 18–48 ya arası 224 kadın ve 80 erkek olmak üzere toplam 304 katılımcı olu turmu tur (Ort.= 22.38, SS= 4.28). Veriler yüz yüze (n=100) ve çevrimiçi (n=204) olarak toplanmı , katılımcılara ula ılabilir örnekleme yöntemiyle ula ılmı tır. Yüz yüze uygulamalar Dokuz Eylül Üniversitesi ö rencileriyle gerçekle tirilirken, çevrimiçi formlar sosyal medya aracılı ıyla payla ılmı tır. Veri toplama yöntemine göre gruplar kar ıla tırıldı ında, toplam ölçek puanı (t(302) = -1.623, p = .106) ve alt faktörler (t(302) = -.213 "olumsuz sıkı ıklık", -424 "tasarlama eksikli i", .865 "sebatsızlık", -.583 "heyecan arayı ı", -1.466 "olumlu sıkı ıklık", p>.05) arasında anlamlı fark bulunmamı tır. Bu nedenle tüm katılımcıların verileri birle tirilerek analiz edilmi tir. Demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (*N* = 304)

Değişkenler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	224	73.7
	Erkek	80	26.3
Eğitim	Lise Mezunu	18	5.9
	Lisans Öğrencisi	262	86.2
	Lisansüstü Öğrencisi	24	7.9
Psikiyatrik/psikolojik tanı	Hayır	235	77.3
	Evet	69	22.7
Psikiyatrik ilaç kullanımı	Hayır	281	92.4
	Evet	23	7.6
Sigara kullanımı	Hayır	185	60.9
	Evet	119	39.1
Alkol kullanımı	Hayır	112	36.8
	Evet	192	63.2

Veri Toplama Araçları

Ara tırmada, Demografik Bilgi Formu, UPPS-P Dürtüsel Davranı Ölçe i Kısa Formu (S-UPPS-P), S-UPPS-P'nin ölçüt geçerli ini incelemek amacıyla Barratt Dürtüsellik Ölçe i Kısa Formu ve Kısa Heyecan Arayı ı Ölçe i kullanılmı tır.

Demografik Bilgi Formu: Form, katılımcıların temel sosyodemografik bilgilerine ek olarak, dürtüsel davranı larla ili kili ya am alı kanlıklarını de erlendirmek amacıyla hazırlanmı tır. Ya , cinsiyet, e itim düzeyi, sigara/alkol kullanımı, psikiyatrik tanı ve ilaç kullanımı gibi bilgiler toplanmı tır (Bkz. Tablo 1). Ayrıca, dürtüsellikle ili kili gündelik davranı kalıplarını de erlendirmek üzere u sorular yöneltilmi tir: 1) yemek yerken kontrol kaybı ve sıklı ı, 2) plansız alı veri davranı ı, 3) haftalık plan yapma ve plana uyum düzeyi, 4) ihtiyaç dı ı alı veri sıklı ı. Bu sorular, ölçe in yapı geçerli ini desteklemek amacıyla eklenmi tir.

UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu (Short UPPS-P Impulsive Behavior Scale; S-UPPS-P): Ölçek, Billieux ve di erleri (21) tarafından 20 madde ve 4'lü Likert tipinde olu turulmu tur. Ölçe in Türkçeye uyarlama çalı ması, mevcut ara tırma kapsamında gerçekle tirilmi tir. S-UPPS-P'nin dürtüsel davranı lara i aret eden be farklı alt ölçe i Likert tipi (1=kesinlikle katılıyorum, 4 = kesinlikle katılmıyorum) ölçek üzerinde ölçülmü ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları belirlenmi tir: Olumsuz sıkı ıklık (4 madde, α= .78), tasarlama eksikli i (4 madde, α= .84), sebatsızlık (4 madde, α= .85), heyecan arayı ı (4 madde, α= .74), olumlu sıkı ıklık (4 madde, α= .72) ve ölçe in toplam puanı (20 madde, α= .85) bulunmu tur (Bkz. Tablo 2). Ölçe in "tasarlama eksikli i" alt boyutundaki (Madde 1,6,13,19) ve "sebatsızlık" alt boyutundaki (Madde 5,8,11,16) maddeleri ters kodlanmaktadır. Ölçe in her bir alt boyutundan alınabilecek toplam puanlar 4-16, ölçekten alınabilecek toplam puan ise 20-80 arasında de i mektedir.

Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11 Kısa Formu (Barratt Impulsivity Scale-11 Short Form; BIS-11-SF): Ölçek, Barratt (29) tarafından geli tirilmi olup, Patton ve di erleri (12) tarafından revize edilmi tir. Çalı mada kullanılan, 4'lü Likert tipi ve 15 maddelik kısa formun Türk örneklemi için geçerlik ve güvenirlik çalı ması Tamam ve di erleri (30) tarafından yapılmı tır. Ölçekten alınabilecek puanlar 15-60 arasında de i mektedir. Ölçek toplam 15 madde ve üç alt ölçekten olu maktadır: dikkat dürtüselli i (5), motor dürtüsellik (5) ve plan yapamama (5). Kısa formun iç tutarlılık analizine göre Cronbach alfa de eri ölçe in bütünü için (α= .82), alt ölçekler için ise .64-.80 olarak bulunmu tur.

Kısa Heyecan Arayışı Ölçeği (Brief Sensation Seeking Scale; BSSS-8): Ölçek, Hoyle ve di erleri (31) tarafından geli tirilmi ve Çelik ve Turan (32) tarafından Türkçeye uyarlanmı tır. Sekiz maddeden olu an ve 5'li Likert tipinde (1 = kesinlikle katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum) hazırlanmı ölçe in Türkçe versiyonu tek boyuttan olu maktadır ve ters kodlanan maddesi bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar heyecan arayı ı düzeyinin yüksek oldu unu, dü ük puanlar ise heyecan arayı ı düzeyinin dü ük oldu una i aret etmektedir. Ölçe in Türkçe uyarlama çalı masında güvenirlik katsayısının .79 oldu u saptanmı tır.

İşlem

Çalı manın etik kurul onayı Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Sosyal ve Be eri Bilimler Bilimsel Ara tırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan alınmı tır (Tarih: 26.04.2024, Karar No: 14). Ara tırma kapsamında kullanılan tüm ölçekler için ilgili ara tırmacılardan kullanım izni alınmı tır. Veri toplama, Mayıs-Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekle tirilmi tir. Katılımcılar ara tırmanın tüm a amaları hakkında bilgilendirilmi ve onamları alınmı tır.

S-UPPS-P'nin Türkiye örneklemine uyarlanması sürecinde, Erku 'un (33) önerdi i adımlar izlenmi tir. Ölçe in ngilizce formu (21) ara tırma ekibi ve bir mütercim tercüman tarafından çevrilmi , çeviriler bir dilbilimci tarafından orijinal maddelerle kar ıla tırılmı ve ara tırmacılar tarafından son hâline getirilmi tir. kinci a amada, Türkçe maddeler iki dilli psikologlar ve bir dilbilimci tarafından ngilizceye çevrilmi , tersine çeviri, ba ka bir dilbilimci tarafından orijinal formla (21) kar ıla tırıldı ında büyük ölçüde örtü me gözlenmi tir. Kültürel uyuma yönelik küçük düzenlemeler ara tırmacılarca yapılmı tır. Son a amada, iki dilli 14 ki iye uygulanan testte ngilizce ve Türkçe formlar arasında yüksek korelasyon saptanmı tır (r =.84, p<.001).

İstatistiksel Analizler

Ara tırmada elde edilen verilerin analizi SPSS 29.0 ve R 4.4.3 programları kullanılarak gerçekle tirilmi tir. Geçerlik ve güvenirlik analizlerinden önce, veri seti kayıp veri, uç de erler, normallik ve do rusallık açısından incelenmi tir. Z de erleri ±3.29 sınırları (34) içinde kalmı , kayıp veri bulunmamı tır. Tüm katılımcılar analizlere dâhil edilmi tir. Verilerin çarpıklık ve basıklık (±1.5) de erleri ile PP ve QQ grafikleri aracılı ıyla de erlendirilmi ve tamamının faktör analizine uygun oldu u belirlenmi tir (34). Ölçe in yapı geçerli i kapsamında öncelikle açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmı ; verilerin faktör analizine uygunlu unu de erlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi sonuçları incelenmi tir. AFA'da temel bile enler analizi ve varimax döndürme yöntemi kullanılmı , özde eri 1'in üzerinde olan faktörler raporlanmı tır.

Daha sonra ke fedilen yapının do rulanması amacıyla do rulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmı ve model uyumu uyum iyili i indeksleri (x^2/df, RMSEA, CFI, GFI, NFI, TLI, SRMR, AIC) ile de erlendirilmi tir. DFA'da hata kovaryanslarına ili kin modifikasyon indeksleri dikkate alınarak model revize edilmi tir.

Ölçe in ayırt edici geçerli ini incelemek amacıyla gruplar arası fark analizinde ba ımsız örneklem t-testi uygulanmı tır. Ayrıca, ölçüt geçerli ini de erlendirmek üzere Kısa Heyecan Arayı ı Ölçe i (BSSS-8) ve Barratt Dürtüsellik Ölçe i Kısa Formu (BIS-11-SF) ile Pearson korelasyon analizleri gerçekle tirilmi tir. S-UPPS-P puanlarının gündelik dürtüsel davranı larla ili kisini incelemek amacıyla da korelasyon analizlerinden yararlanılmı tır.

Ölçe in güvenirli i Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ve testi yarıya bölme yöntemi ile de erlendirilmi tir. Tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak belirlenmi tir.

BULGULAR

Yapı Geçerliği: Faktör Analizi

S-UPPS-P ölçe inin yapı geçerli ini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanarak ölçme aracının çok boyutlu bir yapıya sahip olup olmadı ı belirlenmi tir. Ke fedilen yapının

model-veri uyumu do rulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmi tir.

AFA öncesinde, maddeler arası korelasyon matrisi de erlendirilmi ve verilerin faktör analizine uygunlu u Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ile Bartlett küresellik testiyle test edilmi tir. KMO de eri 0,82 idi ve Bartlett testi anlamlıydı (x^2= 2695,69; df = 190; p <.001). Bu de erler örneklemin analiz için uygun oldu unu göstermi tir (35). Temel bile enler yöntemiyle yapılan AFA'da, özde eri 1'in üzerinde olan be faktör elde edilmi ; faktör yükleri .40'ın altına dü memi ve bini ik madde bulunmamı tır. Be faktörlü yapı toplam varyansın %66.03'ünü açıklamı , bu yapı ölçe in orijinal formuyla tam uyum göstermi tir.

AFA'ya göre, ölçe in ilk faktörü olan "olumsuz sıkı ıklık" dört maddeyle temsil edilmi ve toplam varyansın %28.39'unu açıklamı tır. Bu boyut, bireylerin olumsuz duygular altında dü ünmeden hareket etme e ilimini yansıtır. kinci faktör "tasarlama eksikli i", dört maddeyle %14.71 oranında varyans açıklamı ve eylem öncesi sonuçları de erlendirme e iliminin dü üklü ünü ifade etmektedir. Üçüncü faktör "sebatsızlık" (%9.56), bireylerin ba ladıkları i leri sürdürme ve tamamlama konusundaki güçlüklerini tanımlar. Dördüncü faktör "heyecan arayı ı" dört maddeyle %7.04 oranında varyansı açıklamı tır ve yeni, heyecan verici deneyimlere yönelme e ilimini yansıtır. Be inci faktör olan "olumlu sıkı ıklık", dört maddeyle %6.32 oranında varyans açıklamı olup olumlu duygular etkisinde dü ünmeden hareket etme e ilimini ifade eder. AFA bulguları Tablo 2'de sunulmaktadır.

AFA ile elde edilen yapının do rulanması amacıyla ölçme modeli olu turularak DFA uygulanmı tır. Model-veri uyumu çe itli uyum iyili i (goodness-of-fit) indeksleriyle de erlendirilmi tir (36-38). Bu a amada yol analizi, uyum de erleri ve düzeltme önerileri dikkate alınmı ; öneriler do rultusunda 10. ve 15., 8. ve 7. maddelerin hata terimleri ili kilendirilmi tir. Tablo 3'te sunulan kar ıla tırmalı analiz sonucunda Model 2'de x^2 = 365, sd = 152, x^2/sd = 2.40 olarak hesaplanmı ve bu de er mükemmel uyuma i aret etmi tir. RMSEA (Root Mean Square of Approximation) = .07, CFI (Comparative Fit Index)=.92, GFI (Goodness of Fit Index)=.98, NFI (Normed Fit Index) = .93, TLI (Tucker Lewis Index) = .90, SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) = .07 ve AIC (Akaike Information Criterion) = 12920 olarak bulunmu tur (Bkz. Tablo 3). Tüm bu sonuçlar, kurulan ölçme modelinin yüksek düzeyde uyum sa ladı ını (36) göstermektedir.

Tablo 2. S-UPPS-P'nin açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri

Madde	Faktör Yük Değeri	Ortak Yük	Madde Toplam	Ort.	SS.
Faktör 1: Olumsuz Sıkışıklık (Cronbach alfa= .78)					
4. Üzgün olduğumda sıklıkla düşünmeden hareket ederim.	.805	.649	.508	2.20	.972
7. Bir tartışmanın hararetiyle sık sık sonradan pişman olacağım şeyler söylerim.	.491	.410	.437	2.14	.907
12. Üzgün olduğumda düşünmeden davrandığım için işleri sıklıkla daha kötü hale getiririm.	.862	.751	.569	2.10	.923
17. Reddedilmiş hissettiğimde, sıklıkla sonradan pişman olacağım şeyler söylerim.	.755	.580	.505	1.95	.929
Faktör 2: Tasarlama Eksikliği (Cronbach alfa= .84)					
1. Bir şey yapmadan önce genellikle dikkatlice düşünürüm.	.891	.730	.506	3.30	.628
6. Düşüncelerim genellikle dikkatli ve amaca yöneliktir.	.613	.655	.486	3.14	.734
13. Genellikle kararlarımı dikkatlice düşünerek veririm.	.853	.782	.584	3.20	.746
19. Bir karar vermeden önce tüm avantaj ve dezavantajları değerlendiririm.	.809	.657	.446	3.17	.731
Faktör 3: Sebatsızlık (Cronbach alfa= .85)					
5. Genellikle işleri tamamlamaktan hoşlanırım.	.439	.484	.513	3.49	.670
8. Başladığım işi bitiririm.	.814	.803	.500	3.11	.822
11. Bir işe başladığımda hemen her zaman bitiririm.	.894	.806	.471	2.80	.849
16. Her zaman işini bitiren üretken biriyim.	.891	.806	.468	2.78	.865
Faktör 4: Heyecan Arayışı (Cronbach alfa= .74)					
3. Bazen biraz korkutucu şeyler yapmaktan hoşlanırım.	.646	.668	.586	2.09	.912
9. Risk almaktan oldukça hoşlanırım.	.798	.686	.566	2.26	.921
14. Genellikle yeni, heyecan verici deneyim ve aktiviteler ararım.	.698	.712	.630	2.71	.880
18. Biraz korkutucu ve alışılmadık olsalar da yeni, heyecan verici deneyimlere ve duygulara açığım.	.765	.740	.639	2.82	.897
Faktör 5: Olumlu Sıkışıklık (Cronbach alfa= .72)					
2. Çok heyecanlandığımda, davranışlarımın sonuçlarını düşünmeme eğiliminde olurum.	.413	.520	.434	2.54	.881
10. Çok sevinçliyken, kendimi dizginleyemeyecek gibi hissederim.	.591	.486	.437	2.28	.960
15. Çok heyecanlandığımda düşünmeden hareket etme eğiliminde olurum.	.494	.653	.586	2.33	.885
20. Çok mutlu olduğumda, istek veya arzularıma teslim olmanın sorun olmadığını hissederim.	.777	.640	.598	2.65	.959

Not. S-UPPS-P: UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu; Ort.: Aritmetik ortalama; SS: Standart sapma.

Tablo 3. S-UPPS-P için model uyum indeksleri

	x^2	sd	x^2/sd	CFI	GFI	TLI	SRMR	RMSEA	%90 GA	AIC
Model 1	467	155	3.01	.88	.94	.85	.07	.08	.07;.09	13017
Model 2	365	152	2.40	.92	.98	.90	.07	.07	.06;.08	12920

Not. S-UPPS-P: UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu; x^2: Ki-kare; sd: Serbestlik derecesi; CFI: Comparative Fit Index; GFI: Goodness-of-Fit Index; TLI: Tucker-Lewis Index; SRMR: Standardized Root Mean Square Residual; RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation; %90 GA: %90 Güven Aralığı; AIC: Akaike Information Criterion.

S-UPPS-P'nin yapı geçerli ini de erlendirmek amacıyla katılımcılara yemek yerken kontrol kaybı ya ayıp ya amadıkları sorulmu , verilen yanıtlarla ölçek puanları ba ımsız örneklem t-testi ile kar ıla tırılmı tır (Bkz. Tablo 4). Bulgulara göre, bu durumu ya ayan bireyler "heyecan arayı ı" hariç tüm alt boyutlar ve toplam puanda anlamlı ekilde daha yüksek dürtüsellik sergilemi tir ($p<.05$). Bu sonuçlar, ölçe in ayırt edici geçerli ini desteklemektedir.

Yapı geçerli ini desteklemek amacıyla katılımcılara yeme, alı veri ve planlı davranı lara ili kin sorular yöneltilmi , verilen yanıtlarla S-UPPS-P puanları arasındaki ili kiler Pearson korelasyon analiziyle incelenmi tir (Bkz. Tablo 5). "Heyecan arayı ı" dı ında tüm alt boyutlar ve toplam puan, yemek yerken kontrol kaybı sıklı ıyla pozitif ili kilidir ($p <$ .05). Alı veri te plansız davranma, "tasarlama eksikli i" hariç tüm alt boyutlarla anlamlı düzeyde ili kilidir ($p<.05$). Haftalık plan yapma sıklı ı "sebatsızlık", "tasarlama eksikli i" ve toplam puanla, plana uyma düzeyi ise tüm alt boyutlar ve toplam puanla negatif yönde anlamlı ili ki göstermi tir ($p < .001$). Bu bulgular, ölçe in günde-lik dürtüsel davranı larla tutarlı çalı tı ını ve ayırt edici geçerli e sahip oldu unu ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Yemek yerken kontrol kaybı yaşama durumuna göre S-UPPS-P alt boyut ve toplam puanlarının karşılaştırılması

Yemek yerken kontrolünüzü kaybettiğiniz oldu mu?						
		N	*Ort.*	*SS*	*t*	*p*
Olumsuz sıkışıklık	Hayır	175	1.93	.64	-5.18	< .001
	Evet	129	2.35	.77		
Heyecan Arayışı	Hayır	175	2.43	.68	-1.11	.270
	Evet	129	2.59	.66		
Olumlu Sıkışıklık	Hayır	175	2.37	.64	-2.79	.006
	Evet	129	2.59	.70		
Tasarlama Eksikliği	Hayır	175	1.74	.54	-2.47	.014
	Evet	129	1.91	.63		
Sebatsızlık	Hayır	175	1.85	.65	-3.27	.001
	Evet	129	2.10	.68		
S-UPPS-P Toplam Puan	Hayır	175	2.06	.39	-4.67	< .001
	Evet	129	2.29	.46		

Not. S-UPPS-P: UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu; Ort.: Aritmetik ortalama; SS: Standart sapma.

Ölçüt Geçerliği

S-UPPS-P'nin ölçüt geçerli ini de erlendirmek amacıyla Kısa Heyecan Arayı ı Ölçe i (BSSS-8) ve Barratt Dürtüsellik Ölçe i Kısa Formu (BIS-11-SF) ile korelasyon analizleri yapılmı tır (Bkz. Tablo 6).

BSSS-8'den alınan puanlarla S-UPPS-P toplam puanı ($r=.437$, $p<.001$) ve tüm alt boyutları arasında "heyecan arayı ı" ($r=.646$, $p< .001$) ba ta olmak üzere pozitif ve anlamlı ili kiler elde edilmi tir. En dü ük korelasyon "sebatsızlık" ($r= .116$, $p < .05$) ile gözlenmi tir.

BIS-11-SF'nin plan yapamama alt boyutu ile S-UPPS-P toplam puanı ($r =.199$, $p<.001$), "olumsuz sıkı ıklık" ($r =.222$, $p< .001$), "heyecan arayı ı" ($r = .179$, $p < .001$) ve "olumlu sıkı ıklık" ($r = .283$, $p < .001$) arasında anlamlı pozitif korelasyon gözlenmi tir. Ancak bu alt boyut ile "tasarlama eksikli i" ve "sebatsızlık" arasında anlamlı bir ili ki bulunmamı tır ($p>.05$). BIS-11-SF motor dürtüsellik alt boyutu ile SUPPS-P toplam puanı ($r = .549$, $p < .001$) dahil tüm alt boyutlar arasında anlamlı ve pozitif yönde ili ki oldu u gözlenmi tir. BIS-11-SF dikkat dürtüselli i boyutu ile en güçlü ili ki "heyecan arayı ı" ($r=.269$, $p<.001$) ile gözlenirken, "olumsuz sıkı ıklık" ($r = .115$, $p < .05$), "tasarlama eksikli i" ($r = .201$, $p < .001$) ve "olumlu sıkı ıklık" ($r = .166$, $p < .001$) alt boyutları ile de anlamlı pozitif yönlü ili kiler bulunmu tur. Ancak, dikkat dürtüselli i alt boyutu ile S-UPPS-P toplam puanı ve "sebatsızlık" alt boyutu arasında anlamlı bir ili ki saptanmamı tır ($p > .05$). Son olarak, BIS-11-SF toplam puanı ile S-UPPS-P ölçe inin toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ili ki gözlenmi tir ($r=.342$, $p < .001$). BIS-11-SF toplam puanı ile S-UPPS-P'nin "tasarlama eksikli i" alt boyutu dı ındaki tüm alt boyutları arasında anlamlı korelasyonlar elde edilmi tir.

Güvenirlik Analizleri

Tablo 5. S-UPPS-P puanları ile dürtüsel davranışlar arasındaki korelasyonlar

	Olumsuz Sıkışıklık	Tasarlama Eksikliği	Sebatsızlık	Heyecan Arayışı	Olumlu Sıkışıklık	S-UPPS-P Toplam Puan
Yemek yerken kontrol kaybı yaşama sıklığı	.305**	.171**	.257**	.003	.146*	.268**
Alışverişte plansız davranma	.192**	.108	.173**	.132*	.192**	.248**
Haftalık plan yapma	-.082	-.263**	-.346**	.074	-.013	-.186**
Haftalık plana uyma	-.163**	-.307**	-.433**	-.127*	-.168**	-.283**

Not. *p < .05. **p < .001. S-UPPS-P: UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu.

Tablo 6. S-UPPS-P Alt Boyutları ile Diğer Dürtüsellik Ölçümleri Arasındaki Korelasyonlar

	BSSS-8 Toplam Puan	BIS-11-SF Plan Yapamama	BIS-11-SF Motor Dürtüsellik	BIS-11-SF Dikkat Dürtüselliği	BIS-11-SF Toplam Puan
S-UPPS-P Toplam Puan	.437**	.199**	.549**	.105	.342**
Olumsuz Sıkışıklık	.196**	.222**	.509**	.115*	.308**
Tasarlama Eksikliği	.179**	.066	.290**	.201**	.103
Sebatsızlık	.116*	.005	.248**	.047	.143*
Heyecan Arayışı	.646**	.179**	.251**	.269**	.254**
Olumlu Sıkışıklık	.279**	.283**	.472**	.166**	.283**
BSSS-8 Toplam Puan		.160**	.304**	.185**	.246**
BIS-11-SF Plan Yapamama			.370**	.495**	.040
BIS-11-SF Motor Dürtüsellik				.459**	.795**
BIS-11-SF Dikkat Dürtüselliği					.711**

Not: *p < .05. **p < .001. S-UPPS-P: UPPS-P Dürtüsel Davranış Ölçeği Kısa Formu; BSSS-8: Kısa Heyecan Arayışı Ölçeği; BIS-11-SF: Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11 Kısa Formu.

S-UPPS-P ölçe inin güvenirli i iç tutarlık katsayısı aracılı ıyla de erlendirilmi tir (Bkz. Tablo 2). Ölçe in 20 maddeden olu an toplam puanı için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı α= .85 bulunmu tur. Bu de er, genel kabul gören .70 sınırının üzerinde yer alarak iyi düzeyde bir iç tutarlılı a i aret etmektedir (39). Ölçe in alt boyutlarına dair Cronbach alfa de erleri yüksek güvenilir olarak bulunmu tur ["olumsuz sıkı ıklık" (α=.78), "tasarlama eksikli i" (α=.84), "sebatsızlık" (α= .85), "heyecan arayı ı" (α= .74) ve "olumlu sıkı ıklık" (α= .72)]. Her bir alt faktöre ili kin analizlerde, madde silindi inde alfa katsayısındaki de i im de incelenmi ; ancak hiçbir maddenin silinmesi durumunda güvenirlik katsayısında anlamlı bir artı görülmedi i için faktör yapısında de i iklik yapılmamı tır.

Ölçeklerin güvenirlik varsayımlarının incelenmesi amacıyla kullanılabilecek bir di er yakla ım, testi yarıya bölme yöntemi olarak bilinmektedir. Ölçe in tek ve çift maddelerinden elde edilen iki yarı arasında korelasyon katsayısının anlamlı ve oldukça yüksek (r=.83; p<.001) oldu u belirlenmi tir. Ardından 2r/(1+r) formülüyle hesaplanan Spearman-Brown katsayısı, ölçe in güvenirlik düzeyinin .91 oldu unu göstermektedir.

TARTIŞMA

Bu çalı manın amacı, S-UPPS-P Ölçe i'nin Türkçeye uyarlanarak Türkiye örnekleminde geçerlik ve güvenirli inin incelenmesidir. Farklı ya lardaki yeti kin bireylerle yapılan açımlayıcı faktör analizi, ölçe in orijinal be faktörlü (21) yapısıyla örtü mü tür. Do rulayıcı faktör analizi ise modelin mükemmel uyum (36) gösterdi ini ortaya koymu tur. Ölçe in toplam puanı ve alt boyutlarında Cronbach alfa katsayılarının .70'in üzerinde olması, yüksek iç tutarlılı ı desteklemektedir (39).

S-UPPS-P'nin yapı geçerli ine ili kin sonuçlar, açımlayıcı ve do rulayıcı faktör analizleri ile test edilmi ve elde edilen 20 maddelik be boyutlu yapı hem istatistiksel olarak hem de içerik düzeyinde ölçe in özgün yapısıyla örtü mü tür. Bu bulgular, daha önce farklı kültürel ba lamlarda yürütülen geçerlik ve güvenirlik çalı malarının sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinde örne in, Fransa (21), sveç (40), Almanya (18), talya (41), spanya (42) ve Macaristan'da (43) yapılan çalı malar, be faktörlü yapının tutarlı biçimde tekrarlandı ını ortaya koymu tur. Do u Avrupa ülkelerinden Polonya'da (44) ve Asya ülkeleri olan Japonya (23) ve ran'da (45) da benzer bulgular elde edilmi tir. Latin Amerika ülkelerinden Brezilya'da yürütülen çalı mada da (8) bu yapının geçerli i desteklenmi tir. Bu tutarlı kültürlerarası bulgular, S-UPPS-P'nin evrensel olarak geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olabilece ini ve dürtüselli in be temel boyut altında de erlendirilebilece ini göstermektedir. Bu durum, yalnızca yerel geçerlik ve güvenirli i de il, aynı zamanda kültürler arası ölçme e de erli ini de desteklemektedir. Bununla birlikte, Türkiye'de elde edilen modelin bazı maddelerde hata korelasyonu gerektirmesi, kültürel farklılıklar açısından dikkat çekicidir. Özellikle 10. ve 15. maddeler ile 7. ve 8. maddelerin hata terimlerinin ili kilendirilmesi gereklili i, bu maddelerin Türk kültüründe benzer anlamlar ta ıyor olabilece ini dü ündürmektedir. "Olumsuz sıkı ıklık" ve "olumlu sıkı ıklık" boyutları arasındaki güçlü ili ki, önceki çalı malarda da vurgulanan (18-20) duygusal düzenleme güçlüklerinin Türkiye örnekleminde de belirgin bir dürtüsellik göstergesi olabilece ine i aret etmektedir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda S-UPPS-P maddelerinin yüksek faktör yükleri ile be faktöre yüklendikleri belirlenmi tir. Bilindi i üzere, faktör yük de erin yüksek olması o maddenin söz konusu olan faktörle güçlü bir biçimde ili kili oldu unu belirtmektedir. Faktör yük de erlerinin .30 ve üzeri olması yeterli olarak

de erlendirilmektedir (34). S-UPPS-P için yapılan faktör analizi sonucunda en dü ük faktör yükünün .41 (Madde 2) oldu u bulunmu tur.

Do rulayıcı faktör analizinde, modelin önerdi i modifikasyon indeksleri do rultusunda en yüksek katkıyı sa layacak hata varyansları ili kilendirilerek model iyile tirilmi tir (46). Uyum de erlendirmelerinde en yaygın kullanılan ölçüt, ki-kare de erinin serbestlik derecesine oranıdır (χ^2/sd). Hu ve Bentler (38), bu oranın 5'in altında olmasının kabul edilebilir, 3'ün altında olmasının ise mükemmel uyuma i aret etti ini belirtmektedir. Ayrıca CFI, TLI, GFI, NFI, AIC ve RMSEA gibi di er uyum indeksleri de kullanılmaktadır. RMSEA için .08 ve altı; CFI, TLI ve NFI için .90 ve üzeri (47); GFI için ise .95 ve üzeri de erler uyum açısından kabul edilebilir ya da mükemmel düzey olarak kabul edilmektedir (47, 48). Mevcut çalı mada χ^2/sd oranı ve GFI de eri mükemmel, di er uyum indeksleri ise kabul edilebilir düzeydedir.

S-UPPS-P'nin yapı ve ayırt edici geçerli ini de erlendirmek amacıyla, yemek yerken ve alı veri yaparken kontrol kaybı, haftalık plan yapma ve plana uyma gibi davranı larla ölçek puanları arasındaki ili kiler incelenmi tir. Bulgular, yemek yerken kontrol kaybı ya ayan bireylerin, bu durumu ya amayanlara göre toplam puan ve tüm alt boyutlarda (heyecan arayı ı hariç) anlamlı düzeyde daha yüksek dürtüsellik puanları aldı ını göstermi tir. Ayrıca, bu bireylerin yeme davranı ı kontrolünü kaybetme sıklı ı ile "heyecan arayı ı" dı ındaki tüm alt boyutlar arasında pozitif korelasyonlar bulunmu tur. Bu sonuçlar, dürtüselli in yeme davranı larıyla ili kili oldu unu öne süren önceki çalı malarla uyumludur (6, 7). Alı veri te plansız davranma ise "tasarlama eksikli i" dı ındaki tüm alt boyutlar ve toplam puanla pozitif ili kili bulunmu tur. Haftalık plan yapma sıklı ı "sebatsızlık", "tasarlama eksikli i" ve toplam puanla; plana uyma sıklı ı ise tüm alt boyutlar ve toplam puanla negatif ili kili bulunmu tur. Bu bulgular, S-UPPS-P'nin sadece dürtüselli i ölçmekle kalmayıp, günlük ya am davranı larına duyarlı ve ayırt edici geçerli i güçlü bir araç oldu unu göstermektedir.

S-UPPS-P'nin ölçüt geçerli i, Kısa Heyecan Arayı ı Ölçe i (BSSS-8; 32) ve Barratt Dürtüsellik Ölçe i Kısa Formu (BIS-11-SF; 30) ile yapılan korelasyon analizleriyle desteklenmi tir. Özellikle BIS-11-SF'nin plan yapamama ve motor dürtüsellik faktörleri ile S-UPPS-P alt boyutları arasında anlamlı ili kiler saptanmı tır. "Olumsuz sıkı ıklık" ile motor dürtüsellik arasındaki güçlü ili ki, dürtü kontrol bozukluklarıyla ba lantılı dürtüsellik türlerinin ayırt edilebilmesini desteklemektedir (4, 17). S-UPPS-P alt boyutları ve toplam puanı, heyecan arayı ı, plan yapamama, motor ve genel dürtüsellik ile pozitif ili kilidir. Dikkat dürtüselli i ile bazı alt boyutlar (olumsuz sıkı ıklık, heyecan arayı ı, tasarlama eksikli i ve olumlu sıkı ıklık) anlamlı ili ki gösterse de toplam puan ile korelas-yon saptanmamı tır. Alt boyut düzeyinde "olumsuz sıkı ıklık", "heyecan arayı ı" ve "olumlu sıkı ıklık" plan yapamama, motor dürtüsellik ve dikkat dürtüselli iyle; "tasarlama eksikli i" ise dikkat dürtüselli i ve motor dürtüsellikle ili kilidir. "Sebatsızlık", motor ve genel dürtüsellikle pozitif korelasyon göstermi tir. Bu bulgular, ölçe in yapı ve ölçüt geçerli ini desteklemekte, Türkçe formunun güvenilir bir de erlendirme aracı oldu unu göstermektedir.

Çalı manın önemli bulgularından biri, "heyecan arayı ı" boyutunun di er faktörlerle ili kilerinin görece dü ük olmasıdır. Bu durum, farklı kültürlerde yapılan önceki çalı malarla paralellik göstermektedir (18, 19). Literatürde, duyum arayı ının do rudan dürtü kontrolüyle de il, daha çok yenilik ve heyecan arayı ıyla ili kili oldu u ve kültürel ba lama göre farklı biçimlerde ortaya çıkabilece i belirtilmi tir (3, 22). Dürtüselli in kültüre ba lı olarak farklı boyutlarının öne çıkabilece i bildirilmektedir (8). Bu nedenle, Türkiye'de duyum arayı ına ili kin bulguların daha ayrıntılı incelenmesi ve özellikle bireycilik-toplulukçuluk ekseninde kültürel kar ıla tırmalar yapılması önerilmektedir.

Ölçe in güvenirlik analizleri, Cronbach alfa katsayısının ölçe in tamamı için .85, alt boyutlar için ise .72 ile .85 arasında de i ti ini göstermektedir. Bu de erler, ölçe in iç tutarlılık açısından yeterli oldu unu (39) ve önceki çalı malarda rapor edilen güvenirlik de erleriyle örtü tü ünü göstermektedir (21,22).

Bununla birlikte, çalı manın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, ula ılabilir örnekleme yöntemi nedeniyle bulguların Türkiye genel yeti kin popülasyonuna genellenebilirli i sınırlıdır. Verilerin öz-bildirimle toplanması sosyal istenirlik ve yanıt yanlılı ı gibi etkenlere açıktır, ayrıca dürtüsel davranı ların otomatik do ası, katılımcıların kendilerini her zaman do ru yansıtamamasına yol açabilmektedir. Ölçe in geçerlik analizleri, klinik tanılı bireylerde de il, davranı sal e ilimlere dayalı olarak yapılmı tır. Bu nedenle, klinik geçerlik ve kesme puanlarının belirlenmesi için farklı tanı gruplarında yapılacak ileri çalı malara ihtiyaç vardır.

Sonuç olarak, S-UPPS-P'nin (21) Türkçe formu, geçerlik ve güvenirlik analizleri ı ı ında dürtüselli in be boyutunu ölçmede etkili ve psikometrik açıdan sa lam bir araç olarak de erlendirilmektedir. Ölçe in dört alt faktörlü 45 maddelik versiyonu Yargıç ve di erleri (27) tarafından, mevcut kısa formu ise 11-18 ya aralı ındaki ergenlerle Eray ve di erleri (28) tarafından Türkçeye uyarlanmı tır. Mevcut çalı mada kısa versiyonun Türkiye yeti kin örneklemi için 20 madde ve be faktör olarak uyarlanması, ölçüm süresini kısaltmakta ve uygulama kolaylı ı sa lamaktadır. Ayrıca, dürtüselli in pozitif acelecilik faktörünü de kapsayarak çok boyutlu de erlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu yönüyle, özellikle psikiyatrik muayene ile klinik psikoloji ve sa lık psikolojisi uygulamaları için zaman açısından verimli bir de erlendirme aracı sunmaktadır. S-UPPS-P'nin alt boyutları arasında ayırt edici yapıların korunmu olması, hem ara tırma ortamlarında bireysel farklılıkların sistematik biçimde incelenmesine hem de klinik de erlendirmelerde daha detaylı analizlerin yapılmasına olanak tanımaktadır. Ölçe in Türkçeye uyarlanmı kısa formunun, farklı popülasyonlar ve kültürel gruplar üzerinde test edilerek yaygınla tırılması, gelecek ara tırmalar için önemli bir katkı sa layacaktır.

Yazı ma Adresi: Doç. Dr., Derya Durusu Emek-Sava , Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Deneysel Psikoloji Anabilim Dalı, zmir, Türkiye
derya.emek@deu.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Dalley JW, Robbins TW. Fractionating impulsivity: neuropsychiatric implications. Nat Rev Neurosci 2017; 18(3):158-171. doi: 10.1038/nrn.2017.8.

2. Moeller FG, Barratt ES, Dougherty DM, Schmitz JM, Swann AC. Psychiatric aspects of impulsivity. Am J Psychiatry 2001; 158(11):1783-1793. doi: 10.1176/appi.ajp.158.11.1783.

3. Whiteside SP, Lynam DR. The five factor model and impulsivity: using a structural model of personality to understand impulsivity. Pers Individ Dif 2001; 30(4):669-689. doi: 10.1016/S0191-8869(00)00064-7

4. Berg JM, Latzman RD, Bliwise NG, Lilienfeld SO. Parsing the heterogeneity of impulsivity: a meta-analytic review of the behavioral implications of the UPPS for psychopathology. Psychol Assess 2015; 27(4):1129-1146. doi: 10.1037/pas0000111.

5. Blum AW, Ross DA. Losing control: impulsivity in psychiatry. Biol Psychiatry 2020; 88(2):e1-e2. doi: 10.1016/j.biopsych.2020.05.014.

6. Murphy CM, Stojek MK, MacKillop J. Interrelationships among impulsive personality traits, food addiction, and Body Mass Index. Appetite 2014; 73:45-50. doi: 10.1016/j.appet.2013.10.008.

7. Schag K, Schönleber J, Teufel M, Zipfel S, Giel KE. Food-related impulsivity in obesity and binge eating disorder: a systematic review. Obes Rev 2013; 14(6):477-495. doi: 10.1111/obr.12017.

8. Pompeia S, Inacio LM, de Freitas RS, Zanini GV, Malloy-Diniz L, Cogo-Moreira H. Psychometric properties of a short version of the impulsiveness questionnaire UPPS-P in a Brazilian adult sample: Invariance for effects of age, sex and socioeconomic status and subscales viability. Front Psychol 2018; 9:1059. doi: 10.3389/fpsyg.2018.01059.

9. McCredie MN, Harris B, Regan T, Morey LC, Fields SA. Development and validation of a validity scale for use with the UPPS-P and short UPPS-P impulsive behavior scales. J Pers Assess 2021; 103(6):752-761. doi: 10.1080/00223891.2020.1866588.

10. Fillmore MT, Rush CR, Hays L. Cocaine improves inhibitory control in a human model of response conflict. Exp Clin Psychopharmacol 2005; 13(4):327-335. doi: 10.1037/1064-1297.13.4.327.

11. Lejuez CW, Aklin WM, Zvolensky MJ, Pedulla CM. Evaluation of the Balloon Analogue Risk Task (BART) as a predictor of adolescent real-world risk-taking behaviours. J Adolesc 2003; 26(4):475-479. doi: 10.1016/s0140-1971(03)00036-8.

12. Patton JH, Stanford MS, Barratt ES. Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. J Clin Psychol 1995; 51(6):768-774. doi: 10.1002/1097-4679(199511)51:6<768::aid-jclp2270510607>3.0.co;2-1.

13. Lynam D, Smith GT, Cyders MA, Fischer S, Whiteside, SA. The UPPS-P: a multidimensional measure of risk for impulsive behavior. Unpublished technical report. West Lafayette, IN: Purdue University; 2007

14. Cyders MA, Coskunpinar A. Measurement of constructs using self-report and behavioral lab tasks: is there overlap in nomothetic span and construct representation for impulsivity? Clin Psychol Rev 2011; 31(6):965-982. doi: 10.1016/j.cpr.2011.06.001.

15. Malloy-Diniz LF, Neves FS, de Moraes PH, De Marco LA, Romano-Silva MA, Krebs MO, Corrêa H. The 5-HTTLPR polymorphism, impulsivity and suicide behavior in euthymic bipolar patients. J Affect Disord 2011; 133(1-2):221-226. doi: 10.1016/j.jad.2011.03.051.

16. Smith GT, Fischer S, Cyders MA, Annus AM, Spillane NS, McCarthy DM. On the validity and utility of discriminating among impulsivity-like traits. Assessment 2007; 14(2):155-170. doi: 10.1177/1073191106295527.

17. Cyders MA, Smith GT, Spillane NS, Fischer S, Annus AM, Peterson C. Integration of impulsivity and positive mood to predict risky behavior: Development and validation of a measure of positive urgency. Psychol Assess 2007; 19(1):107-118. doi: 10.1037/1040-3590.19.1.107.

18. Wüllhorst V, Lützkendorf J, Endrass T. Validation of the German long and short versions of the UPPS-P Impulsive Behavior Scale. J Clin Psychol 2024; 80(10):2099-2116. doi:

10.1002/jclp.23724.

19. Pinto ALDCB, Garcia MS, Godoy VP, Loureiro FF, da Silva AG, Malloy-Diniz LF. Psychometric properties and normative data of the Brazilian version of UPPS-P Impulsive Behavior Scale. Curr Res Behav Sci 2021; 2:100052. doi:10.1016/j.crbeha.2021.100052

20. Zhang Y, Qiu X, Ren Q, Zhou Z, Zhou H, Du J, Voon V, Zhang C, Liu W. Psychometric properties of the Chinese version of UPPS-P Impulsive Behavior Scale. Front Psychiatry 2020; 11:185. doi: 10.3389/fpsyt.2020.00185.

21. Billieux J, Lagrange G, Van der Linden M, Lançon C, Adida M, Jeanningros R. Investigation of impulsivity in a sample of treatment-seeking pathological gamblers: a multidimensional perspective. Psychiatry Res 2012; 198(2):291-296. doi: 10.1016/j.psychres.2012.01.001.

22. Cyders MA, Littlefield AK, Coffey S, Karyadi KA. Examination of a short English version of the UPPS-P Impulsive Behavior Scale. Addict Behav 2014; 39(9):1372-1376. doi: 10.1016/j.addbeh.2014.02.013.

23. Hasegawa T, Kawahashi I, Fukuda K, Imada S, Tomita Y. Reliability and validity of a short Japanese version of the UPPS-P Impulsive Behavior Scale. Addict Behav Rep 2020; 12:100305. doi: 10.1016/j.abrep.2020.100305.

24. Wang Y, Long J, Liu Y, Liu T, Billieux J. Psychometric properties of the Chinese SUPPS-P Impulsive Behavior Scale: factor structure and measurement invariance across gender and age. Front Psychiatry 2020; 11:529949. doi: 10.3389/fpsyt.2020.529949.

25. Chamorro J, Bernardi S, Potenza MN, Grant JE, Marsh R, Wang S, Blanco C. Impulsivity in the general population: a national study. J Psychiatr Res 2012; 46(8):994-1001. doi: 10.1016/j.jpsychires.2012.04.023.

26. Steinberg L, Albert D, Cauffman E, Banich M, Graham S, Woolard J. Age differences in sensation seeking and impulsivity as indexed by behavior and self-report: evidence for a dual systems model. Dev Psychol 2008; 44(6):1764-1778. doi: 10.1037/a0012955.

27. Yargıç I, Ersoy E, Oflaz SB. Measuring impulsivity of psychiatric patients using UPPS impulsive behavior scale. Klin Psikofarmakol Bulteni 2011; 21(2):139-146. doi:10.5455/bcp.20110706024203.

28. Eray , Sigirli D, Yavuz BE, ahin V, Liu M, Cyders MA. Turkish adaptation and validation of the Short-UPPS-P in adolescents and examination of different facets of impulsivity in adolescents with ADHD. Child Neuropsychol 2023; 29(3):503-519. doi: 10.1080/09297049.2022.2100338.

29. Barratt ES. Anxiety and impulsiveness related to psychomotor efficiency. Percept Mot Skills 1959; 9(2):191-198. doi:10.2466/PMS.9.3.191-198.

30. Tamam L, Güleç H, Karata G. Barratt Dürtüsellik Ölçe i Kısa Formu (BIS-11-KF) Türkçe uyarlama çalı ması. Noropsikiyatr Ars 2013; 50:130-134. doi:10.4274/npa.y6296

31. Hoyle RH, Stephenson MT, Palmgreen P, Lorch EP, Donohew RL. Reliability and validity of a brief measure of sensation seeking. Pers Individ Dif 2002; 32(3):401-414. doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00032-0.

32. Celik E, Turan ME. A study on the psychometric features of the Turkish version of the Brief Sensation Seeking Scale (BSSS-8) for young adults and the relation between sensation seeking and life satisfaction. Int J Educ Res Rev 2016; 1(1):29-33.

33. Erku A. Ölçek geli tirme ve uyarlama çalı malarındaki sorunlar ile yazım ve de erlendirilmesi. In: Demirel Ö, Dinçer S, editors. E itim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayı ı. Ankara: Pegem Akademi; 2016. p. 1211-1224. doi:10.14527/9786053183563.075.

34. Tabachnick BG, Fidell LS. Using multivariate statistics. 7th ed. New York, NY: Pearson; 2019.

35. Büyüköztürk . Anket geli tirme. Turk Egitim Bilim Derg 2005; 3(2):133-151.

36. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. New York, NY: Guilford Publications; 2023.

37. Jöreskog KG, Sörbom D. LISREL 8: User's reference guide. Scientific Software International; 1996.

38. Hu L, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Struct Equ Modeling 1999; 6(1):1-55. doi:10.1080/10705519909540118.

39. Schmitt N. Uses and abuses of coefficient alpha. Psychol Assess 1996; 8(4):350. doi: 10.1037/1040-3590.8.4.350.

40. Claréus B, Daukantaitė D, Wångby-Lundh M, Lundh LG. Validation of a Swedish version of the short UPPS-P impulsive behavior scale among young adults. Addict Behav Rep 2017; 6:118-122. doi: 10.1016/j.abrep.2017.10.001.

41. D'Orta I, Burnay J, Aiello D, Niolu C, Siracusano A, Timpanaro L, Khazaal Y, Billieux J. Development and validation of a short Italian UPPS-P Impulsive Behavior Scale. Addict Behav Rep 2015; 2:19-22. doi: 10.1016/j.abrep.2015.04.003.

42. Cándido A, Orduña E, Perales JC, Verdejo-García A, Billieux J. Validation of a short Spanish version of the UPPS-P impulsive behaviour scale. Trastornos Adictivos 2012; 14(3):73-78. doi: 10.1016/S1575-0973(12)70048-X

43. Zsila Á, Bőthe B, Demetrovics Z, Orosz G, Billieux J. Further exploration of the SUPPS-P impulsive behavior scale's factor structure: Evidence from a large Hungarian sample. Curr Psychol 2020; 39:378-388. doi:10.1007/s12144-017-9773-7.

44. Poprawa R. Research on the Polish short version of the Impulsive Behavior Scale UPPS-P. Alcohol Drug Addic 2019; 32(1):35-62. doi:10.5114/ain.2019.85767.

45. Behrouzian F, Tazik K, Asl EM. Validity and reliability: The psychometric properties of the Persian version of Short Form of the Impulsiveness Questionnaire UPPS-P in Iran. J Educ Health Promot 2022; 11(1):90. doi: 10.4103/jehp.jehp_297_21.

46. Byrne BM. Structural equation modeling with AMOS: basic concepts, applications, and programming. 2nd ed. New York, NY: Routledge; 2010.

47. Loehlin JC. Latent variable models: an introduction to factor, path, and structural equation analysis. 4th ed. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates; 2004, p. 202-254. doi:10.4324/9781410609823.

48. Alvarenga MS, Koritar P, Pisciolaro F, Mancini M, Cordás TA, Scagliusi FB. Eating attitudes of anorexia nervosa, bulimia nervosa, binge eating disorder and obesity without eating disorder female patients: differences and similarities. Physiol Behav 2014; 131:99-104. doi: 10.1016/j.physbeh.2014.04.032.